

“Necessitem gratacels”

Foster té seixanta-vuit anys i se'l considera un dels arquitectes més importants de l'actualitat. El mestre de l'estil constructiu *high tech* i els seus cinc-cents col·laboradors projecten arreu del món gratacels gegantins i innovadors des del punt de vista estètic i tècnic. Ha participat, però no tant com hauria volgut, a la reconstrucció de la Zona Zero de Nova York. A Alemanya s'ha fet famós per la seua particular resolució de la cúpula del Reichstag i l'agosarada reconstrucció del Commerzbank de Frankfurt. El seu darrer gratacel, per a l'asseguradora Swiss Re a Londres, serà ocupat el 2004. Provenent d'una família treballadora de Manchester, l'any 1990 la reina d'Anglaterra li va concedir títol nobiliari.

—Lord Foster, heu acabat un dels pocs gratacels que s'alcen al centre de Londres, i amb aquest edifici heu creat un model completament nou de gratacel, amb una excèntrica forma rodona. Els londinencs ja fan bromes amb el “cogombre eròtic”. Li agrada el malnom?

—Bé. Si més no, el fet que algú batege un edifici ja és un reconeixement que aquest té una personalitat.

—Quina mena de personalitat té un cogombre eròtic?

—Això ho hauran de preguntar als perversos. Un malnom diu més dels qui l'han creat que de la cosa designada. Com se sap, els britànics tenen un humor molt especial. La meua tasca, però, no és analitzar la psicologia d'una nació. M'estimaria més que parlarrem d'arquitectura.

—Com vostè vulga. Ha construït un gratacel que sembla una lluent pinya d'avet, rodona i acabada per dalt en punta. Com se li va acudir aquesta forma tan curiosa?

—La forma de l'edifici és el resultat d'un procés gairebé evolutiu. Pareu-vos-hi a pensar una mica: En un edifici quadrat, l'aire bat contra les parets planes i les sotmet a una enorme pressió que continua amunt i avall. Com molts habitants de les grans ciutats saben, i especialment els novaiorquesos, al carrer es pot produir un vent fortíssim. Per això hem triat la forma rodona: és completament aerodinàmica. L'aire hi pot circular al voltant. Aquesta forma també té avantatges estètics: proporciona perspectives del tot noves des de dins cap a fora. En alguns llocs, la gent pot veure sota els seus peus fins i tot el sòl.

—Molts londinencs trobaven, i troben, l'edifici massa alt: en total, cent vuitanta metres.

—Sí, és ben alt, i encara seria més bonic si ho fóra més. Els cent vuitanta metres són el resultat de llargues negociacions, i hi hem d'estar contents. En efecte, és un dels pocs projectes de gratacel per a Londres que s'han pogut materialitzar. Aquí es debat amb passió si la ciutat ha de tenir gratacels.

—Exactament. Per què necessita gratacels una ciutat tan plena de tradició com Londres?

—No podem parlar-ne en termes tan generals. Es tracta sempre d'una qüestió d'ubicació. L'edifici de la Swiss Re no es troba al cor de la ciutat...

—...Modifica l'horitzó central de la ciutat.

—...Però només a la zona financera. És un lloc molt urbanitzat, no és que siga massa verd, però està molt habitat. El gratacel dóna a aquesta regió un rostre propi. Alhora, l'edifici és tan discret i està construït en tan poc

L'arquitecte estrella
per excel·lència,
el britànic

Norman Foster,
conversa sobre el seu
nou i controvertit
gratacel de Londres,
sobre el somni
babilònic d'edificar
tan alt com
siga possible
i sobre el concurs
que va perdre
per reconstruir
la Zona Zero
de Nova York.

d'espai que la impressió que causa és qualsevol cosa menys destructiva.

—Va haver de passar molt de temps fins que li van concedir la llicència de construcció, i el fet que l'edifici originàriament estiguera projectat més petit demostra com de polèmics són els gratacels. N'hi ha qui, arran dels atemptats terroristes a les Torres Bessones de Manhattan, li ha agafat fins i tot por a aquesta mena de construccions. A vostè, aquestes pors, el deixen fred?

—No sé si la vostra valoració és del tot correcta. No cal dir que els periodistes sempre m'estan confrontant amb aquesta mena de qüestions, i la premsa engega tota mena de pestes contra els gratacels. Tanmateix, jo m'arriscaria a posar en dubte que, en aquest cas, vostès i els seus col·legues representen l'opinió pública. A l'estiu hi hagué una exposició sobre gratacels a la Royal Academy i va ser increïblement visitada. Als afores de Londres hi ha edificis molt alts on és impossible aconseguir un pis perquè la demanda és extraordinària.

—També hi ha prou testimonis del contrari. Ara com ara tot just els gratacels d'habitatges corren el perill de ser abandonats ràpidament: els habitants no s'identifiquen amb l'ambient anònim i molts canviarien de domicili al més aviat possible.

—Teniu tota la raó, però amb això no refuteu el que jo afirmo. Ho diré una altra vegada: no podem parlar aquí sobre gratacels en general, sinó tan sols molt concretament sobre emplaçaments i qualitat. Els bons gratacels ben situats amb habitatges, banys i cuines ben compartimentats funcionen però que molt bé. Igual com en la resta de models constructius, hi ha solucions bones i dolentes. Però qüestionar el gratacel com a forma constructiva en general fóra ingenu. Vivim al segle XXI...

—...I en una època que posa molt en qüestió la bogeria del progrés del darrer segle: cada vegada més alt, cada vegada més ràpid. Per a vostè, quan s'arriba al límit? Va projectar per a Tòquio un gratacel —mai no realitzat— que s'hauria alçat enmig de l'oceà i que, amb els seus 170 pisos, hauria estat tan alt que els ha-

"Els alemanys són extremadament oberts, constitueixen una societat molt tolerant. Pràcticament en cap altre país hauria estat possible una cosa així: que un estranger s'encarregara del Parlament."

bitants dels últims pisos no haurien pogut veure altra cosa que núvols. Es pot parlar encara d'arquitectura que té en compte la necessitat de les persones de sentir-se protegides en les seues pròpies quatre parets?

—Vostè què vol? Que parlem de Tòquio? D'acord, parlem de veritat sobre Tòquio, sobre el Japó. Un país que ja no té espai i que pateix existencialment la densitat de població: un fenomen que coneixem també en moltes zones d'aglomeració a Àsia o l'Amèrica del Sud. Quan crees espai, ajudes les persones, i allí només es pot fer cap amunt. I, a més a més, quina diferència hi ha avui dia entre el pis quinze i el setanta? Amb l'ascensor, aquesta diferència se supera en segons. Només en segons!

—Si no se'n va la llum. Per tant, vostè, com molts arquitectes més, continua somniant amb Babilònia, amb la megàpolis, amb ciutats que pugen oferir sempre nous superlatius?

—Jo no somnie de cap de les maneres. Vaig darrere de solucions pragmàtiques. Si vostè em planteja qüestions morals al voltant de les pors de les persones, jo també li plantejaré qüestions morals: tenim un considerable problema energètic mundial. Quina és l'aportació que poden fer els arquitectes per a alleugerir aquest problema? Només puc dir que no po-

dem continuar permetent-nos les àmplies superfícies amb cases unifamiliars, perquè, és clar, consumeixen massa energia. Quina sortida hi tenim? Necessitem gratacels en els quals la primera consideració és com construir-los i gestionar-los de manera que optimen els recursos.

—La discussió sobre els gratacels s'ha aguditzat des de l'11 de setembre del 2001. La por dels atemptats és indiscutible. Com hi reaccioneu?

—Contraposant arguments realistes. Qualsevol estadi esportiu del món és més vulnerable que un gratacel construït de manera responsable.

—En el concurs pel projecte principal per a la Zona Zero, sobre la reactivació de l'emplaçament de l'antic World Trade Center, vostè era considerat molt de temps el favorit, però a la fi li va guanyar el concurs el seu competidor nord-americà Daniel Libeskind. S'hi ha ofès?

—Un arquitecte participa en un concurs per guanyar-lo, no per altra cosa. Sempre representa una despesa de temps i energia enorme. Tota persona implicada perd hores de son, perd temps que podria dedicar a uns altres projectes que també cal dur a terme. Sols quan hom creu en un projecte i també creu guanyar-lo, s'hi lliura. Ara bé, no puc permetre'm el malbaratament d'energia que suposa sentir-me ofès.

—Va dissenyar per a la Zona Zero unes noves Torres Bessones, dos gratacels que semblaven tocar-se. Va batejar el seu esbós com “The Kissing Towers”, les torres que es besen. Per què pensa que el jurat es va decantar en contra del seu projecte? Volien estalviar als nord-americans la visió d’unes Torres Bessones noves i així el record de les velles?

—No crec. El meu projecte era ben popular entre la població nord-americana. Els hauria agradat tenir unes Torres Bessones noves. Al carrer s’hi veia publicitat de Coca-Cola, de Pepsi i del meu projecte.

—Daniel Libeskind va guanyar, en efecte, el concurs, però entretant el seu projecte central ha patit unes transformacions de pes. Entre altres, també a vostè se li va encarregar donar forma a una part dels gratacels. Si haguera estat el guanyador total del concurs, hauria permès aquestes intervencions dràstiques en els seus projectes?

—Un projecte és un projecte. Per dir-ho d’alguna manera, hi és per ser modificat. Aquest és el dia a dia de la nostra professió. Un concurs té lloc en un espai buit, i quan s’ha guanyat el concurs es comença des del principi. De sobte, tens un client de carn i ossos davant de tu que té els seus propis interessos i que els representa amb tota la raó. En la Zona Zero s’han de considerar incomptables aspectes: treball, vida, oci, transport. Per tant, hi ha interessos que han de ser escoltats.

—En el cas de la Zona Zero s’ha arribat a un punt que amb prou feines es pot reconèixer el projecte originari de Libeskind. Aleshores per què permetre’s el luxe de fer un concurs?

—Per tenir la base per a un debat. Posem per cas que vostè desitja que jo construesca el seu somni...

— ...De bon grat.

—Jo estaria disposat a fer-ho, però d’entrada no dispose del do de poder llegir el seu cervell. Per tant, dibuixi vostè la casa dels seus somnis en un paper i jo miraré de comprendre el seu dibuix. Començaríem a discutir. A la fi, de segur que arribaríem a una solució que es diferenciaria bàsicament del seu projecte original. Potser no vol viure tot sol en la seua casa. Tal

vegada tinga parella, una família que també té desigs. No els hi hauríem també de tenir en compte?

—Llavors els arquitectes serien uns representants desinteressats dels interessos d’uns altres, una funció merament pragmàtica i sense un eros artístic personal. Amb tots els respectes, Lord Foster, no li demanarem això. De fet, precisament en els darrers anys ha dissenyat edificis que l’identifiquen com un artista excepcional: la cúpula de vidre del Reichstag a Berlín o la dinàmicament bombada i corbada City Hall londinenca, directament al Tàmesi; denominada, per cert, l’“ou”.

—El sostre del Reichstag va ser rodó perquè així ho volien els clients. La City Hall era rodona exactament pel mateix motiu. En qualsevol cas, és clar que jo intente, a partir del desig del client, fer alguna cosa pròpia. Al capdavall, jo sóc l’especialista. Però els punts de vista artístics per a mi van de la mà dels pragmàtics, dels tècnics.

—La cúpula del Reichstag ha esdevingut la icona de la política alemanya: apareix en l’avanç de moltes emissions polítiques. Avui dia, compten els arquitectes amb l’efecte televisiu d’un edifici?

—No hi he reflexionat. Ens commou molt que l’edifici s’haja convertit a Alemanya en una icona d’aquesta mena i que atregui tants visitants cap a Berlín. Anteriorment, això s’havia aconseguit més aviat amb construccions museístiques: a la Gran Bretanya, per exemple, amb el British Museum; a França, amb el Louvre; a Nova York, amb el Metropolitan Museum. Que també un parlament pugui ara atraure turistes és fantàstic. I crec que la proximitat emocional de la gent envers l’edifici d’un parlament contribueix a promoure el procés democràtic, a tombar les barreres entre els polítics i la població.

—Vostè, com a estranger, com a britànic, ha reformat l’edifici oficial més important d’Alemanya; ara treballa en un altre punt neuràlgic alemany: remodela l’estació central de Dresden, greument destrossada durant la Segona Guerra Mundial pels aliats, especialment pels anglesos. Influeix el vostre record quan treballa en el projecte?

—Els alemanys són extremadament oberts, constitueixen una societat molt tolerant. Pràcticament en cap altre país hauria estat possible una cosa així: que un estranger s’encarregara del Parlament. Ara bé, no tinc ni de bon tros la sensació que aquesta siga una oficina britànica. Aquí treballen persones de trenta-vuit nacions, s’hi parlen moltes llengües i construïm pertot arreu del món. Així i tot, entenc el que vol dir. La seu principal de l’oficina és a Londres i Norman Foster es va criar a la Gran Bretanya; per tant, els ciutadans de Dresden podrien pensar: com s’atreveix, un anglès? Si és així, no m’ho fan notar.

—Vostè té seixanta-vuit anys; en la seua infantesa va viure, per tant, la destrucció de les ciutats i de moltes belles construccions durant la Segona Guerra Mundial. Es va fer arquitecte per això? Volia ajudar a reparar les ferides?

—Efectivament, els bombardeigs van ser una experiència decisiva i horrorosa. Encara recorde perfectament com em despertava de menut enmig de la pedregada de bombes.

Ara bé, no puc afirmar que això repercutira en la meua elecció professional. Sobre la possibilitat de fer-me arquitecte no vaig reflexionar sinó més tard. Ja d’adolescent m’apassionava l’arquitectura, però no hi havia cap arquitecte en la meua família i, per això, tampoc cap model.

—Està considerat com un dels millors arquitectes del món, construeix una quantitat enorme d’edificis i tots ells considerablement alts. A més a més, és pilot i vola amb el seu jet privat al lloc de treball. Ens hem d’imaginar la seua vida com una embriaguesa permanent per les altures?

—No, no és així. M’he treballat durant quaranta anys. Allò de volar és una qüestió purament pràctica, estalvia temps. Altrament, no podríem treballar com ho fem. Ni tant, ni tan intensivament.

Susanne Beyer

Ulrike Knöfel

Traducció: Àngels Giménez

© Der Spiegel—EL TEMPS